

Specialer

1989

Signe Tofte Brantelid: Billie Holiday.

Morten Hansen & Kirsten Madsen: MBIRA – broen mellem åndernes og menneskenes verden – mellem traditionen og det moderne. Om shona-musik i Zimbabwe.

Anne Mette Brun Lilsig: Ebbe Hamerik som operakomponist.

Anne Katrine Lunden & Anne Lise von Moos: Hans Abrahamsens kompositionsteknik eksemplificeret ved analyser af klaverstudier og horntrio.

Dorte Kristine Rovsing: Musikvideoen som et postmoderne element belyst gennem den historiske, musikalske og sociologiske udvikling.

1990

Lone Damgaard: Aspekter af Morton Feldmans kompositoriske virke.

Bjarne Eiby: Led Zeppelin. Deres musik, biografi og historiske placering.

Mogens Halken: Carl Nielsen som dramatisk komponist. Karaktertegnning og situationsbeskrivelse i Carl Nielsens operaer »Saul og David« og »Maskerade«.

Claus Bo Kirchheiner Hansen & Per Spangsberg Madsen: Den musikalske karakterisering af personerne i Mozart/Da Ponte's »Don Giovanni«.

Mikala Heckscher: Britisk tv-reklamemusik. En analyse af hvorledes reklamefolk og komponister sætter musik til reklamer.

Bente Lange: Pariseroperettens forudsætninger og udtryk.

Musse Magnussen: Komponisten Maria Theresia Ahlefeldt – og andre kvinder i dansk musikliv ca. 1750-1800.

Hanne Mygind: John Coltrane.

Bo Otterstrøm: Musikudfoldelse som socialpædagogisk arbejdsredskab. Musikudfoldelse som kriminalpræventivt og/eller resocialiserende værktøj belyst igennem en studie af Kofoeds Skoles musikværksted for arbejdsløse.

Signe Adrian Pedersen: På sporet af O. J. A. Dütsch med udgangspunkt i operaen »Kroaterinden« og med et forsøg på opstilling af en værkliste.
Hugh C.-J. Steinmetz: Joseph Schillinger. Hans liv og hans musikteoretiske system

Resumeer af udvalgte specialeafhandlinger ved Københavns Universitets musikvidenskabelige institut 1989 og 1990

Hattie Andersen: *Udvikling i Herman D. Koppels stil, belyst ud fra analyse af de seks strygekvartetter*

Herman D. Koppels seks strygekvartetter er skrevet over en periode af 50 år (1929-1979) og giver selvfølgelig ikke et »totalt« billede af komponisten, men viser klart træk i hans udvikling gennem de vigtigste perioder af hans hidtidige virke.

Efter en introduktion og diskussion af de vigtigste elementer, der har haft indflydelse på Koppels musik, har specialet et kapitel helliget hver af Koppels eksisterende kvartetter. Hver enkelt sats er behandlet i et afsnit. Hovedelementerne i analysen er temaer og melodisk materiale, generelle former og tonal organisation.

Specialet indeholder mange nodeeksempler af det tematiske materiale i kvartetterne. Den tonale organisation af dette tematiske materiale inden for hvert afsnit af satsene er vist ved skemaer, der indeholder specificerede oplysninger om, hvordan temaerne behandles. Oplysningerne vedrører punkter som tonalitet, kadencer, orgelpunkt, ostinatoer, harmoni og skalatyper. De faktorer, som bidrager til en etablering af tonalitet, er omtalt. Parallelismen spiller en stor rolle i Koppels kompositionsteknik, og fire typer af parallelisme er fremhævet.

I konklusionen er visse karakteristiske træk i den stilistiske udvikling i kvartetterne fremdraget. Skønt der er en forandring i den tematiske og harmoniske konstruktion i kvartetterne, er denne forandring gradvis i de første tre kvartetter. Perioden efter 1958 kan betegnes som eksperimental med hensyn til harmonikken og melodikken med udvidede harmoniske ressourcer og større melodisk frihed. Der sker en mærkbar ændring i stil i kvartet nr. 4 og nr. 5, mens kvartet nr. 6 repræsenterer en konsolidering af tidlige stilarter. I specialets andet bind findes partiturer af de seks strygekvartetter.

Mikala Heckscher: *'Britisk TV-reklamemusik – En analyse af hvorledes reklamefolk og komponister sætter musik til reklamer'*

Inspireret af Dr. Philip Tagg's forelæsning på MI i begyndelsen af 80'erne om ABBA's hit 'Fernando' og på baggrund af hans afhandling 'Kojak ... 50 seconds of Television Music' har jeg udforsket den britiske TV-reklamemusik med det formål at beskrive reklamemusikkomponistens arbejdsmetoder.

Specialet indeholder en beskrivelse af, hvor og hvornår musikken kommer ind i billedet, når reklamebureauer påbegynder produktionen af en reklame. Derved fås indtryk af, hvilke arbejdsforhold komponisten har. Interviews af de involverede i reklameskabelsesprocessen har dannet det største grundlag i min research; idet jeg dels har interviewet dem, der bestemmer, *om* der skal være musik i reklamer – og i så fald hvilken musik – (the creative directors), dels komponisterne og dels modtagerne (TV-seerne) af reklamerne. Dette har resulteret i et speciale, der mere er beskrivende, end det er analyserende.

Det er individuelt, hvilke associationer man får, når man oplever en TV-reklame, idet disse opstår på grundlag af ens musikalske arv; og da musikken jo indgår i en flersanselig sammenhæng, er det en anden måde at opleve musikken på end den gængse – og dog alligevel ikke så langt fra vore tiders musikvideoer og filmmusik. Det er disse observerede associationer, der er det empiriske materiale, som reklameproducenterne kan bruge som grundlag i skabelsen af nye reklamer. Valget af enten præ- eller originalkomponeret musik er af stor betydning, ligesom funktionen af musikken kan varieres.

Jeg har analyseret en enkelt reklame med hensyn til billed/musik-forholdet på baggrund af materiale udleveret af en komponist. En såkaldt VVA-undersøgelse (visual verbal associations) har også bidraget til denne analyse. I forbindelse med specialet har videomediet været en nødvendighed, og det medfølgende videobånd skal opfattes som en vigtig del af beskrivelsen.

Mogens Halken: *Carl Nielsen som dramatisk komponist. Karaktertegnning og situationbeskrivelse i Carl Nielsens to operaer »Saul og David« og »Maskarade«.*

I et indledende kapitel placeres Carl Nielsen som dramatisk komponist i forhold til såvel international som dansk operatradition. Endvidere placeres de to operaer »Saul og David« og »Maskarade« i Carl Nielsens egen dramatiske produktion i forbindelse med en kort gennemgang af al hans sceniske musik. Det bemærkes, at kun de to operaer har formået at overleve i den form de blev skabt: til scenisk opførelse.

I to hovedkapitler behandles de to operaer hver for sig, dog således at der i forbindelse med en generel stilbeskrivelse af henholdsvis »Saul og David« og

»Maskarade« anvendes de samme overskrifter, hvilket muliggør en sammenligning af operaernes stilistiske indhold i afhandlingens 4. kapitel. Stilbeskrivelsen tjener desuden som en vigtig forudsætning for kortlægningen af personkarakteristikken i de to operaer, hvilket udgør kernen af specialet. Hovedspørgsmålene for denne kortlægning er nemlig en undersøgelse af

1. hvordan Carl Nielsen ved hjælp af musikken karakteriserer sine personer i såvel sind og humør som tid og sted,
2. hvilke stilistiske virkemidler Carl Nielsen benytter i beskrivelsen af bestemte stemninger og situationer, samt
3. hvilken betydning musikken har for den dramatiske udvikling.

På denne baggrund gennemgås hovedpersonerne én for en, dels som typer, dels i forhold til de øvrige personer og handlingen. Gennemgangen baseres på en række udvalgte situationer, dækkende personernes tilstedeværelse og dramatiske udvikling.

I det afsluttende kapitel sættes den musikalske stil og karaktertegningen i de to operaer over for hinanden, og det konkluderes bl.a., at »Saul og David« i alle henseender så absolut er den mest helstøbte af de to operaer.

Hanne Mygind: *John Coltrane*.

Specialet omhandler ikke blot tenorsaxofonisten og jazzmusikeren John Coltranes musik, men beskriver et forløb på flere fronter.

Efter et kort forord indledes afhandlingen med et afsnit om musik og kommunikation, intellektuel som åndelig. Dette afsnit munder ud i en række spørgsmål vedrørende John Coltrane: Hvad er det, der har gjort ham til den han er? Hvilke påvirkninger, såvel sociale som kulturelle og musikalske, har han været udsat for? Hvordan har de forskellige påvirkninger udefra ændret hans musik? Hvordan har John Coltrane i det hele taget arbejdet med sin musik gennem hele sit liv? Det slutter med at stille det åbne spørgsmål, hvorvidt John Coltrane formåede at fuldende sit personlige og musikalske liv?

Specialets hovedkapitler, der omfatter et politisk og sociologisk overblik over USA fra 20'erne til 60'erne, en John Coltrane biografi og analyser af udvalgte eksempler af John Coltrane biografi og analyser af udvalgte eksempler af John Coltranes musik fra 1951 til 1966, forsøger at besvare disse spørgsmål.

I en skematisk oversigt sammenstilles John Coltranes biografi og musik med historie, sociologi og musikhistorie.

Ydermere afrundes specialet med en samlende konklusion: Samtidens musikalske strømninger i USA er produkter af historie og sociologi, ligesom John

Coltranes musik ikke blot afspejler de musikgenrer, som var fremme i de forskellige perioder, men også påvirkninger fra kolleger.

At John Coltrane var en ener skyldes udelukkende hans kompromisløshed – hans »will and spirit«.

Bo Otterstrøm: *Musikudfoldelse som socialpædagogisk arbejdsredskab*

Specialet bygger på en spørgeskema- og interviewundersøgelse blandt de overvejende 18-30 årige elever på Kofoeds Skoles musikværksted for arbejdsløse i København.

Ungdomsarbejdsløshed og opløsning af det traditionelle familiemønster har hos mange skabt et behov for nyt indhold i tilværelsen, og musikudfoldelsen på Kofoeds Skole fungerer i høj grad som en sådan redningsplanke.

Ungdomskulturforskningen har beskrevet musikkens rolle i teenageårenes kammeratskabsgrupper og vist, hvorledes disse aktiviteter er omvendt proportionale med graden af succes i skolen. Min undersøgelse ser på, hvordan normer derfra tager sig ud senere i livet, og jeg har bl.a. beskrevet baggrund og holdninger hos en heavymetalguitarist og hos en tidligere punkmusiker. Musikalsk har de f.eks. det tilfælles, at de begge droppede musikskoleundervisningen, da de begyndte at komme i puberteten.

Det er der også mange andre, der gør, og musikudfoldelsen topper i 10-årsalderen (Marosi, Kbh. 1984). Men i min undersøgelse er flertallet begyndt at spille langt senere, og det antyder, at graden af musikudfoldelse først og fremmest er et spørgsmål om tid og om egnede faciliteter, hvor man kan musicere i overensstemmelse med såvel egen smag som tidens mode.

Specialet afrundes med en gennemgang af nogle andre projekter, hvor musikudfoldelse har fungeret som kriminalpræventiv og /eller resocialiserende foranstaltning.

Lone Damgaard: *Aspekter af Morton Feldman's kompositoriske virke*

Hovedvægten i specialet ligger på beskæftigelsen med Morton Feldman's sene værker og analysen af kompositionen »Crippled Symmetry« fra 1983.

Mit hovedanliggende har været at dykke ned i problematikken omkring Feldman's intention om »den frisatte klang«.

Der indledes med en redegørelse for Feldman's tilknytning til New York-skolen i 1950'erne – først og fremmest John Cage – med en beskrivelse af miljø, malerkunst og de æstetisk-filosofiske strømninger, der fik fundamental betydning for Feldman.

I kap. 2 behandles Feldman's produktion fra perioden 1950-70, hvor man kan følge tendenser i hans udvikling, der peger væk fra New York-skolen.

Feldman eksperimenterede med grafisk notation og notation med fast tonehøjde men fri rytme/varighed i ønsket om at skabe et frit klangbillede. Men han erfarede, at indetermination ikke sikrede dette, og gik efterhånden over til eksakt notation.

Omkring 1970 ses en række kompositioner, der adskiller sig fra de øvrige værker i kraft af indholdet af melodiske figurer. Disse »figurative værker« behandles kort i Kap. 3 – incl. en analyse af det melodiske materiale i »The Viola in My Life II«.

Kap. 4 omhandler Feldman's sene værker – fra 1980'erne –. De er karakteriseret af meget lang spilletid og af fraværet af form, motorisk puls og tematisk udvikling i traditionel forstand.

Efter en overordnet beskrivelse af de sene værker bringes analysen af »Crippled Symmetry«. Denne viser bl.a., at værket er konstrueret over forud fastlagte metriske strukturer.

Hvordan stemmer det overens med Feldman's intention om klangenes frie udfoldelse?

Analysen danner baggrund for en afsluttende diskussion om nogle af de æstetiske problemer, der viser sig i denne forbindelse.

Konklusionen bliver, at man i »Crippled Symmetry« ser en sammenknytning af de ideer, Feldman udviklede gennem 40 år; en syntese af determination og indetermination, som på det nyttemæssige plan fuldtud lever op til hans eget æstetiske krav om »den frisatte klang«.

Appendix: Særskilt bind indeholder partitur til følgende værker:

- »The Viola in My Life II«
- »Crippled Symmetry«

Hugh Steinmetz: *Joseph Schillinger. Hans liv og hans musikteoretiske system.*

Joseph Schillinger blev født i Rusland 1893. I de første ti år efter revolutionen var han en af det ny styres mest feterede komponister, men efter konflikter med det hemmelige politi flygtede han i 1928 til Amerika, hvor han døde i 1943.

I Amerika blev han en meget søgt underviser, på universiteter såvel som privat, med elever som f.eks. George Gershwin, Glenn Miller, Benny Goodman, Tommy Dorsey, Vladimir Dukelsky (Vernon Duke), Paul Lavalle, Nathan van Cleave o.m.a.

Han vakte furore med sine meget specille teorier og formdannelsesprincip-

per baseret på rytmer, interferenser og matematik (gældende for alle musikalske stilarter) og sine teorier om design. Der oprettedes institutter bærende hans navn på flere universiteter, og f.eks. det kendte »Berklee College of Music« i Boston hed opr. »Schillinger House«. Han var endvidere pioner og banebryder indenfor elektronisk musik, m.h.t. såvel komposition som instrument-konstruktion.

Schillinger var interesseret i at opdage de grundlæggende mønstre for vækst, bevægelse og udvikling i universet, og han nåede frem til den æstetiske opfattelse, at al stor musik og al stor kunst reproducerer lovene for udvikling i universet. Hvis man via »computation« kunne reducere en komposition til dens grundlæggende bestanddele, måtte omvendt en beherskelse af processen medføre en evne til at komponere via »computation«.

Disse ideer nedfældede Schillinger i sine hovedværker »The Mathematical Basis of the Arts« og »The Schillinger System of Musical Composition« (»SSMC«), der begge udkom posthumt.

Hovedvægten i specialet er lagt på en gennemgang og kritik af SSMC, der består af 12 bøger samlet i to bind.

Specialet falder i følgende dele:

- 1) *Schillingers liv*. Med afsnittene: Biografi; Schillinger og elektronisk musik; Schillingers elever; Schillinger som komponist.
- 2) *The Schillinger system of musical composition*. En detaljeret gennemgang af alle 12 bøger i de to bind. Afsnittet slutter med en kort omtale af »The Mathematical Basis of the Arts«.
- 3) *Kritik af: »The Schillinger System of Musical Composition«*. Kritik af hver enkelt af de 12 bøger, som f.eks. fremført af de tre mest markante kritikere: Daniel Schuyler Augustine, John Backus og J. Murray Barbour.
- 4) *God og dårlig kritik; – Sammenfatning af kritikpunkter/evaluering*.
- 5) *Konklusion*.
- 6) Seks kompositioner af Schillinger. Omtale og analyse af seks af Schillingers kompositioner.

Der afsluttes med noter og en omfattende bibliografi.

Endelig følger et *Appendix* med en kronologisk fortegnelse over Schillingers bøger, manualer og artikler, en kronologisk fortegnelse over Schillingers kompositioner, uddrag af artikler, »glossary« og materiale til støtte for gennemgangen af SSMC samt nodeeksempler til støtte for analysen af Schillingers kompositioner.